

FITXA DE MEDIACIÓ COMPLEMENTÀRIA

Eulàlia Valldosera

El jacent: la nit

2000

Fotografia en color, 120 x 150 cm

Es Baluard Museu d'Art Modern i Contemporani de Palma

L'OBRA

En la fotografia es mostren diferents parts d'un cos masculí repartides en el sòl de l'espai.

Clau de l'obra: la fragmentació del cos.

Forma part de la sèrie «Aparences» (1992-1996) en les que s'inclouen fotografies semblants, de fragments de cossos repartits per terra, així com instal·lacions on els protagonistes són els objectes i els espais domèstics, entesos com una segona pell.

El mecanisme que unifica aquesta sèrie és el tractament de la llum com a eina configuradora de l'obra: és l'ús de la llum i les ombres que genera el que permet la fragmentació visual dels cossos. El joc amb la llum i l'ombra és una tècnica recurrent en l'obra d'aquesta creadora. Són imatges d'una realitat fracturada en la que el cos humà és tractat com un objecte.

Tècnicament la fotografia també està realitzada de manera fragmentada, ja que es realitzà amb càmera analògica. Per aconseguir el resultat final l'artista feu diverses exposicions en un sol negatiu, superposant-se en capes. L'efecte de fragmentació del cos l'aconseguí il·luminant diferents parts del model amb un focus, de tal manera que la resta del cos quedés obscur, i així successivament amb diferents parts del cos ubicades en diversos punts de l'espai. En l'exposició final il·luminà l'espai: el sòl, la paret... Per unificar-se finalment en la fotografia que tenim davant, havia de construir la imatge en la seva ment, de manera anàloga al que ha de fer l'espectador. Així, la fragmentació té la intenció d'involucrar activament l'espectador el qual, acaba de completar l'obra, tal i com l'artista explica:

«La reconstrucció d'una realitat passada és tasca de la memòria. I aquests desplegaments d'objectes en aparent atzar involucren la mirada detectivesca de l'espectador. Aquest sovint es veu abocat a reconstruir les històries implícites, acomplint la tasca de re-membrar que no és sinó la de recordar, com va fer Isis, reunint els diferents membres del cos d'Osiris. Als fragments i peces esbarriades referents a una persona o fet afegim una part de nosaltres mateixos: un contingut emocional de la nostra collita».

Eulàlia Valldosera, 1999

La presentació, en aquestes obres, d'aquest cos fragmentat convertit en objecte porta una crítica implícita a la visió fragmentada de l'ésser humà. L'artista denuncia, en darrera instància, la separació que es ve donant des del renaixement entre allò físic i allò mental.

Intencionadament dramàtica i crua, aquesta obra ens parla en essència de la nostra finitud. L'artista obliga a l'espectador a confrontar-se amb ella presentant el cos humà com una deixalla. "Ets pols i en pols et convertiràs".

La concepció holística de l'ésser humà es troba en el substrat de totes les investigacions de Valldosera. És precisament des del cos d'on sol partir el seu treball, un cos entès com a temple, com a portador i primer agent de l'experiència vital.

L'ARTISTA

Eulàlia Valldosera (Vilafranca del Penedès, 1963).

Un cop acabada la seva formació, a Barcelona, a finals de la dècada dels 80, l'artista no trobava el seu lloc en el panorama artístic nacional on prevalia la mercantilització de l'objecte artístic i es privilegiava la pintura. Així, a principis dels anys 90, Eulàlia Valldosera s'establí a Holanda on entrà en contacte amb l'art conceptual, del qual va agafar un postulat bàsic que definiria tota la seva trajectòria posterior: els artistes no són creadors d'objectes sinó creadors de sentit.

A partir d'aquí fa una decidida aposta per la no creació artificial d'objectes, fet pel qual es desprèn de les eines convencionals i emfatitza el caràcter efímer de les seves propostes, en les que utilitza múltiples formats com la fotografia, la instal·lació, la documentació, la *performance* o el vídeo, entre altres.

En un primer moment parteix del seu propi cos com a única eina de treball com es pot veure en la sèrie «Quemaduras» (1990-1991) o en l'obra *Vendajes* (1992). Partint de la pròpia experiència i d'allò sensorial, incideix en els actes quotidians, en el cos humà i en els residus que deixa al seu pas com arrugues en els llençols o llosques. Aquestes darreres esdevingueren el material a partir del que configurarà el seu projecte «El melic el món» (1990-2001), amb llosques i les seves restes formà la silueta femenina per després escombrar-la en una obra expressament efímera de la que només en resta el testimoni de l'enregistrament fotogràfic i els quaderns de l'artista, com ocorre en moltes de les seves propostes.

En un segon moment ho fa extensiu als objectes i a la casa entesos com una segona pell. En la instal·lació *Envasos. Culte a la mare* (1996), botelles de detergent es projectaven com grans siluetes femenines en les parets de l'espai expositiu. Dos formats, l'envàs i la seva pròpia ombra, que tradueixen dos arquetips femenins, respectivament: la donamare reclosa a la llar conformada pels propis objectes dels que es serveix per mantenir-lo net i la dona eròtica que ben bé ens podria remetre a les Venus prehistòriques.

Desde llavors, l'ús de la llum i dels objectes domèstics esdevindran recurrents en la configuració de les obres d'Eulàlia Valldosera. A *Flying mirror: clearing* (2009) una mà i un drap netegen les parets de la galeria a través d'una projecció amb un mirall. A "Dependències" (2009) dona un pas més en aquella concepció de la casa com extensió del cos i recrea les estances d'una casa que l'espectador ha de recórrer, (re)fent l'obra en cada ocasió.

En aquest punt s'evidencia el feminisme implícit en l'obra de Valldosera, encara que sigui

des d'una òptica particular, en tant que fruit de la seva pròpia condició i entès dins un procés més ampli d'autoconeixement. Un procés que, una vegada transformat en art, esdevé social i això ocorre a través del ritual, ja que el ritual permet universalitzar allò particular. En aquest context, l'ús d'estrís de neteja com el sabó o el pedaç adquireixen connotacions simbòliques: el sabó serveix per netejar/esborrar l'herència, el passat, l'ego, en un procés catàrtic; el pedaç és alhora vel que desvetlla, oculta i inverteix significats com s'evidencia en el vídeo *Trapo, velo, lienzo, pantalla* (2010, «Dependència Mútua #12»). En paraules de l'artista:

«De hecho, todas mis acciones han venido a recrear aquellas actividades que tradicionalmente vienen asociadas al mundo femenino: limpiar, servir, nutrir, cuidar, sanar. Trabajos sin voz. Recreo una imagen de la dedicación rutinaria, repetitiva, necesariamente inexpresiva, y la convierto en ritual. Ante el espectador se transforma en ritual. De este modo, trasciendo lo estrictamente privado y personal. Trabajar en lo inevitable, en renovar nuestra cotidianeidad, es un fin en sí mismo, sirve para alinearnos con nosotros mismos y estar en el presente. Aunque en un principio va destinado al otro, a los objetos o espacios, uno puede dedicárselo a sí mismo, auto proyectárselo: lavar los platos y así limpiar las propias heridas, barrer el suelo y así despedirnos de aquello que dejamos atrás. Nutrirnos sin alimento. Ordenarnos. Es una labor absolutamente necesaria y en cambio no ocupa lugar alguno en la constelación de lo social».¹

Eulàlia Valldosera

A *Botelles interactives* (2009) els visitants podien deixar anar les seves angoixes dins les pròpies botelles de detergent a través de missatges escrits i gravacions de veu, en una actuació que evidencia la concepció que té l'artista del seu propi paper: ajudar, posar-se al servei de l'altre. Per tal d'arribar a l'espectador, la creadora posa al seu abast tots els mecanismes que conformen les seves obres en un acte de voluntat de fer transparent la seva actuació.

Miralls, ombres, petjades, residus... A través d'aquests elements es materialitzen sovint les seves obres que no són sinó testimonis d'una pràctica més complexa, constel·lacions en torn a una idea o una pauta de treball que es desenvolupen com una cartografia, tan a nivell conceptual en el sentit de que una idea en porta implícita una altra i així successivament, com a nivell formal, on trobem tot un desplegament de produccions diverses que l'artista posa al nostre abast. La idea sobre la que es cimenta el seu treball és l'anàlisi de l'individu i la seva identitat en tota la seva complexitat: la seva relació amb ell mateix i el seu subconscient (*Loop*, 1995), amb els patrons de comportament heretats, amb els objectes (*Interviewing objects*, 1997 - 2008; *Provisional home*, 1999), amb altres («Vincles familiars», 2012), i amb els espais que habiten (*Lugares de trabajo*, 2006; «Dependencias», 2009).

Un projecte força il·lustratiu d'aquest mètode de treball cartogràfic és «Dependència mútua» (2009) pel qual l'artista demanà a la seva galerista que li prestés la seva

¹ ENGUITA, Nuria; MAILLARD, Chantal; VALLDOSERA, Eulàlia. *Eulàlia Valldosera. El ombligo del mundo*. Madrid: Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía, 2009, p. 27 i 28.

assistent domèstica, Liuba, i la documentà mentre la feia netejar i després abraçar l'estàtua de Claudi del Museu Arqueològic de Nàpols. A través d'aquest fil argumental es generà tot un desplegament de qüestions que ens afecten amb el seu respectiu desplegament formal. La idea principal és l'anàlisi del poder -la figura de poder que representa l'estàtua d'un emperador i les relacions desiguals de poder que s'estableixen entre la galerista i Liuba-, que es desplega en múltiples ramificacions, tocant temes com la sexualitat, la immigració o el paper de la dona, entre altres qüestions.

Com investigadora de l'interior de l'ésser humà, a l'artista li agrada indagar en tots els entramats subterranis que sustenten les aparences i treure'ls a la llum a nivell de consciència, fet que implica, per a l'artista, guarir l'interior de l'ésser.

CLAUS DIDÀCTIQUES

L'obra:

- Aquesta fotografia mostra diferents parts d'un cos masculí fragmentat i repartit sobre un espai.
- L'obra forma part de la sèrie "Aparences", dins la qual podríem incloure altres com:

El jacent: la nit 1/3 i sèrie «Aparences»: La Maleta (1994)

La clau i tret unificador de la sèrie és la **fragmentació del cos**. S'equipara cruament el cos amb una deixalla, un objecte, una despulla.

El tema de la mort, de la finitud és present. I el podem vincular des de diferents punts de vista i tradicions:

- En paraules de Valldosera en relació a la mística i religions orientals:

«(...) en el camí de la mística, el primer pas en l'ascensió és preguntar-se sobre la mort, sobre el fet que nosaltres, el nostre cos, esdevindrem una despulla. I d'aquí neix una força, un coneixement, que implica després tot un treball posterior de manejar i elevar les energies.»

Eulàlia Valldosera

- El títol utilitzat, la paraula *jacent*, ens vincula amb la tradició cristiana de la representació de *críst jacent*, mort després de la crucifixió i amb mostres de ferides i sofriment.

En qualsevol dels casos hi ha latent la denúncia de la separació entre allò físic i mental en la persona que existeix a l'actualitat i que ho representa amb aquest cos romput i fragmentat. Així com la reivindicació d'un tractament holístic de la persona, que apareix ja com un tot a l'obra gràcies al joc d'ombres (les ombres són un recurs habitual a l'obra de l'artista).

- Tècnicament l'obra és una fotografia analògica feta a base d'exposar un sòl negatiu fotogràfic successives vegades a la llum. És a dir, superposant diverses capes.

L'artista

- Eulàlia Valldosera és una artista multidisciplinària que recrea en la seva obra una bellesa particular combinant diferents mitjans com a instal·lació, escultura, *performance*, fotografia, vídeo, dibuix o arts escèniques.

A principis dels noranta, Valldosera descobreix la importància del procés i la pràctica a partir de l'ús de la càmera. Es despulla llavors de les eines convencionals i emfatitza el caràcter efímer de les seves propostes.

La seva obra es centra en l'anàlisi de l'individu i la seva identitat en tota la seva complexitat.

Encara que és una artista independent i inclassificable la seva obra i concepció té punts de trobada amb l'art conceptual i l'art feminista.

Són recursos habituals a la seva obra els miralls, ombres, petjades, residus... alguns d'ells presents a l'obra que ens ocupa.

RECURSOS I BIBLIOGRAFIA

Selecció de catàlegs d'exposicions individuals:

Aparences. Sala El Roser, Ajuntament de Lleida. Lleida: Ajuntament de Lleida i Eulàlia Valldosera, 1996.

Eulàlia Valldosera, On mirrors, control and trust, 4 prácticas delante del espejo. Valence: Art 3, Valence, Galería Joan Prats, Eulàlia Valldosera, 2000.

Eulàlia Valldosera Obres 1990-2000. Barcelona: Fundació Antoni Tàpies, Eulàlia Valldosera, 2001.

Espacios de Trabajo, Work Places, 2006. Zaragoza: CAI, Sala Luzán i Eulàlia Valldosera, 2006

El ombligo del mundo. Madrid: Ministerio de Cultura, MNCARS (Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía), 2009.

Dependencias. Madrid: Ministerio de Cultura, MNCARS (Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía), 2009.

Eulalia Valldosera: blood ties : Carroll - Fletcher, 1 June-6 July 2012. London : Carroll / Fletcher, 2012.

Selecció de catàlegs d'exposicions col·lectives:

Anys noranta. Distància 0. Barcelona: Centre d'Art Santa Mònica, 1994.

Transgenéric@s. Gizarte, sexualitate eta generoei, buruzko irudikapen eta esperientziak espainiar arte garaikidean (Representaciones y experiencias sobre la sociedad, la sexualidad y los géneros en el arte español contemporáneo). Donostia-San Sebastián: Diputación Foral de Guipúzcoa, Koldo Mitxelena Kulturunea, 1998.

Futuropresente : prácticas artísticas en el cambio de milenio = artistic approaches at the change of millennium. Madrid: Comunidad de Madrid, Dirección General de Archivos, Museos y Bibliotecas, 1999.

Art in Europe : 1990-2000. Milán, Skira, 2002.

Colección MACBA. Barcelona: Museu d'Art Contemporani de Barcelona, 2003.

Cuadros de una exposición. Fondos de la colección de fotografía de la Comunidad de Madrid. Madrid: Dirección General Archivos, Museos y Bibliotecas, Comunidad de Madrid, 2003.

Imágenes de mujer en la plástica española del siglo XX. Zaragoza, Instituto Aragonés de la Mujer, 2003.

Musac, Museo de Arte Contemporáneo de Castilla y León. Colección = collection. León: Musac, Museo de Arte Contemporáneo de Castilla y León, 2005.

Artium: Bilduma. Katalogoa, Arabako Foru Aldundia Artium: La colección. Vitoria-Gasteiz:

Artium, 2004.

Genealogías feministas en el arte español: 1960 - 2010. León: Musac, Museo de Arte Contemporáneo de Castilla y León, 2012.

Publicacions:

Doctor Roncero, R. (dir): *Arte español contemporáneo. 1992 - 2013*. Madrid: La Fábrica, Madrid, 2013.

Recursos:

Pàgina web de l'artista:

www.eulaliavalldosera.com

Oral memories. Vídeo de l'artista.

<https://vimeo.com/61022804>

Metrópolis. Programa de RTVE dedicat a l'artista:

<http://www.rtve.es/alacarta/videos/metropolis/metropolis-eulalia-valldosera/521110/>

Entrevista a l'artista. Revista Errata n. 5, agost, 2012.

<http://revistaerrata.com/ediciones/errata-5-fronteras-migraciones-y-desplazamientos/dependencia-mutua-las-fronteras-han-sido-mi-territorio-de-trabajo/>

Artium. Recull d'informació i enllaços sobre l'artista:

<http://catalogo.artium.org/dossieres/artistas/eulalia-valldosera>

Artes escénicas. Recull d'informació i enllaços sobre l'artista:

<http://artescenicass.uclm.es/index.php?sec=artis&id=308>

Fullet de l'exposició «Dependencias» (MNCARS, 2009)

http://www.museoreinasofia.es/sites/default/files/exposiciones/folletos/2009002-foi_es-001-eulalia%20valldosera.pdf

Mujeres en las artes visuales (M.A.V.). Document. Assaig.

http://www.mav.org.es/documentos/NUEVOS%20ENSAYOS%2007%20SEPT%202011/eulalia_valldosera.pdf

Studio Trisorio (Nàpols -Roma):

<http://www.studiotrisorio.com/eulalia-valldosera-info>

Galeria Carroll/Fletcher (Londres):

<http://www.carrollfletcher.com/artists/25-eulalia-valldosera/overview/>

Galeria Joan Prats (Barcelona):

<http://www.galeriajoanprats.com/#/ARTISTES/>